

ICT v komunikaci školy se zákonnými zástupci

V komunikaci základních škol jsou významnou skupinou zákonní zástupci žáků, typicky rodiče. Zákonní zástupci mají právo být srozumitelně a včas informováni o průběhu a výsledcích vzdělávání žáka a měly by jim být dobře dostupné také další informace týkající se školních záležitostí jejich dítěte. Proto je velice důležité, jakým způsobem škola nastaví komunikaci právě se zákonnými zástupci. Dobře nastavená komunikace usnadňuje spolupráci školy, zákonných zástupců i žáků a vytváří podmínky pro vzdělávací proces. Řada škol si tuto skutečnost dobře uvědomuje a usiluje o větší otevřenost, zapojení zákonných zástupců do školních záležitostí a vytvoření školy přátelské k rodičům.

Jedním ze způsobů, jak rodiče do školních záležitostí více zapojit, může být hodnocení komunikace školy. V současné době nabývá na důležitosti distanční komunikace, ke které jsou využívány informační a komunikační technologie (ICT). V rámci projektu *Hodnocení komunikace škol z perspektivy zákonných zástupců/rodičů* (TL02000075), který byl finančně podpořen Technologickou agenturou ČR (TAČR) v rámci programu ÉTA 2, jsme v Institutu evaluací a sociálních analýz (INESAN) vytvořili postup, který školy mohou využít pro hodnocení distanční komunikace. Metodika je určena pro autoevaluaci školy a pro zřizovatele základních škol.

Navržený postup se zaměřuje nejen na používání školního informačního systému, resp. elektronické žákovské knížky, ale také webových stránek školy, sociálních sítí a dalších aplikací, které škola používá a které obsahují informace důležité pro zákonné zástupce. Pomocí vytvořeného nástroje může vedení školy získat informace o tom, jakým způsobem zákonní zástupci elektronickou žákovskou knížku používají, jaké informace hledají nejčastěji na webu školy a jak často jej navštěvují, s jakými problémy se při komunikaci prostřednictvím ICT potýkají nebo zda by uvítali větší zapojení sociálních sítí. Na základě takto získaných dat pak vedení školy může zavést opatření, která povedou k optimalizaci komunikace se zákonnými zástupci.

Do hodnocení je zapojena perspektiva zákonného zástupce několika způsoby. Jednak jsou do hodnocení zahrnuti sami zákonní zástupci prostřednictvím dotazníkového šetření, v rámci kterého hodnotí jednotlivé oblasti a používání ICT ke komunikaci. Škola tak získá cennou zpětnou vazbu přímo od zákonných zástupců. Perspektiva zákonných zástupců byla dále zapojena vytvořením standardu obsahu webu s ohledem na jejich potřeby. Zde je hlavní součástí hodnotícího postupu seznam položek informací nebo dokumentů, které by na webu základní školy neměly chybět. Za účelem navržení sady indikátorů vhodných pro hodnocení webů základních škol jsme analyzovali několik desítek webů základních škol a využili dotazníkové šetření mezi zákonnými zástupci. Seznam položek lze využít nejen pro hodnocení, ale může dobře sloužit také jako vodítko při tvorbě nového webu školy.

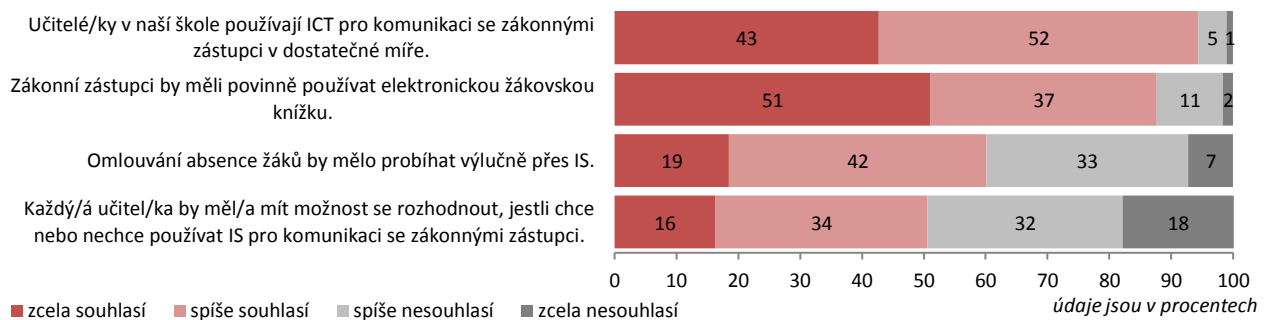
Tvorba metodiky vycházela z případových studií zahrnujících vybrané základní školy v Praze a v Mostě. V rámci případových studií byl realizován výzkum zaměřený na zkušenosti a postoje zákonných zástupců a pedagogů. Výzkum mezi zákonnými zástupci byl realizován v říjnu a listopadu roku 2020 na vzorku 1155 zákonných zástupců, z toho 355 bylo z Prahy a 800 z Mostu. Výzkum mezi pedagogy byl realizován v březnu až květnu 2020 na vzorku 201 pedagogů škol, z toho 65 bylo

z Prahy a 136 z Mostu. Sběr dat byl uskutečněn formou samovyplňovacích dotazníků v papírové i elektronické podobě, v případě pedagogů pouze elektronicky. Výzva k vyplnění připravených dotazníků byla zaslána všem zákonným zástupcům i pedagogům v zapojených školách.

Současné české základní školy se postupně elektronizují v oblasti poskytování informací o průběhu a výsledcích vzdělávání žáka. Tyto informace poskytují prostřednictvím elektrických žákovských knížek (EŽK). Elektronická žákovská knížka zcela nahrazuje klasickou papírovou formu a obsahuje funkce, jako je posílání individuálních a kolektivních zpráv, informování o klasifikaci, domácí přípravě, rozvrhu, platbách týkajících se školy a školních akcí a dále omlouvání absence. Elektronická forma zajišťuje, že informace poskytované pedagogem jsou dostupné zákonnému zástupci pomocí aplikace v podstatě v okamžiku jejich zadání do systému. Výhodou dané formy je také přehled o vývoji klasifikace žáka v průběhu školního roku, o zadání a plnění domácí přípravy nebo o změnách školního rozvrhu. Elektronizace však není podle výsledků šetření přijímána stejně na straně pedagogů a na straně zákonných zástupců.

Co se týče pedagogů, jsou zde rozdílné postoje k používání EŽK pedagogy a zákonnými zástupci. **Většina pedagogů (88 %) se na jedné straně domnívá, že zákonní zástupci by měli elektronickou knížku používat povinně. Polovina pedagogů se na druhé straně domnívá, že pedagog by měl možnost se rozhodnout, jestli chce nebo nechce používat EŽK pro komunikaci se zákonnými zástupci.** Celkem 27 % dotázaných pedagogů přitom uvedlo, že pro ně bylo používání klasické papírové žákovské knížky jednodušší. V jednotlivých charakteristikách záleželo na tom, ze které školy pedagogové pocházeli. V některých školách byli pedagogové celkově méně nakloněni používání EŽK a raději by používali papírovou žákovskou knížku i nadále.

Graf 1: Souhlas s výroky týkajícími se komunikace prostřednictvím informačního systému, resp. EŽK

Zdroj: INESAN (2020, N=178)

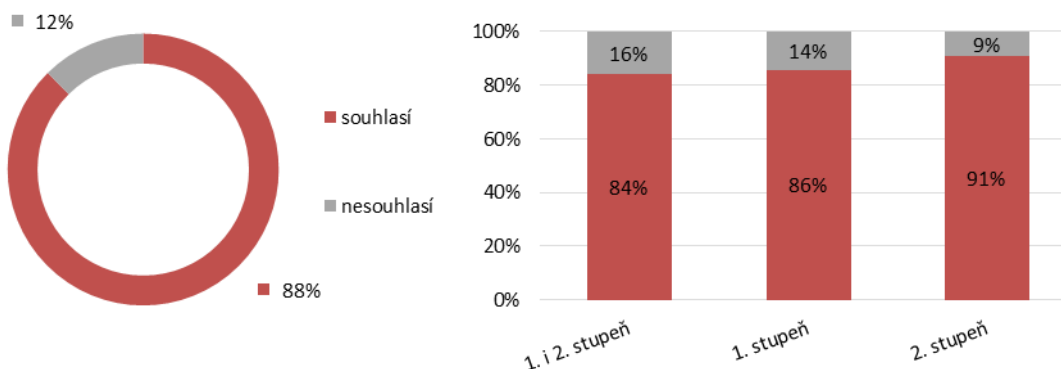
Celkem 60 % dotazovaných pedagogů se pak zároveň domnívá, že by omlouvání absence žáků zákonnými zástupci mělo probíhat výlučně přes EŽK. V tomto postoji se liší pedagogové mezi jednotlivými školami, což ukazuje na důležitost organizační kultury v daných školách. V některých základních školách je elektronizace komunikace více zdůrazňována, než v jiných.

Z dalších analýz plyne, že mezi jednotlivými školami jsou rozdíly v míře, do jaké je vedení školy aktivní v zavádění školního informačního systému, a zároveň také v míře, do jaké pedagogové využívají dostupné ICT ke komunikaci se zákonnými zástupci, a dále také v postoji těchto pedagogů k intenzitě používání EŽK, webu nebo e-mailu ke komunikaci se zákonnými zástupci.

Tento postoj pak na druhé straně koresponduje s tím, jak dostupné ICT využívají zákonní zástupci. **Ve školách, kde byl postoj k ICT zdrženlivý, zákonní zástupci méně často využívali EŽK, ale zároveň se také méně často domnívali, že pedagogové pro komunikaci využívají ICT v dostatečné míře.**

Podle 88 % zákonných zástupců by informace týkající se výuky jejich dětí měly být poskytovány prostřednictvím EŽK. Častěji se tak domnívají zvláště zákonní zástupci žáků docházejících na 2. stupeň základní školy. Mezi respondenty nebyl statisticky významný rozdíl podle místa bydliště, vzdělání, ani věku.

Graf 2: Souhlas zákonných zástupců s výrokiem „Všechny důležité informace týkající se výuky mého dítěte by měly být poskytovány prostřednictvím elektronické žákovské knížky.“

Zdroj: INESAN (2020; N = 1022; 75/478/459)

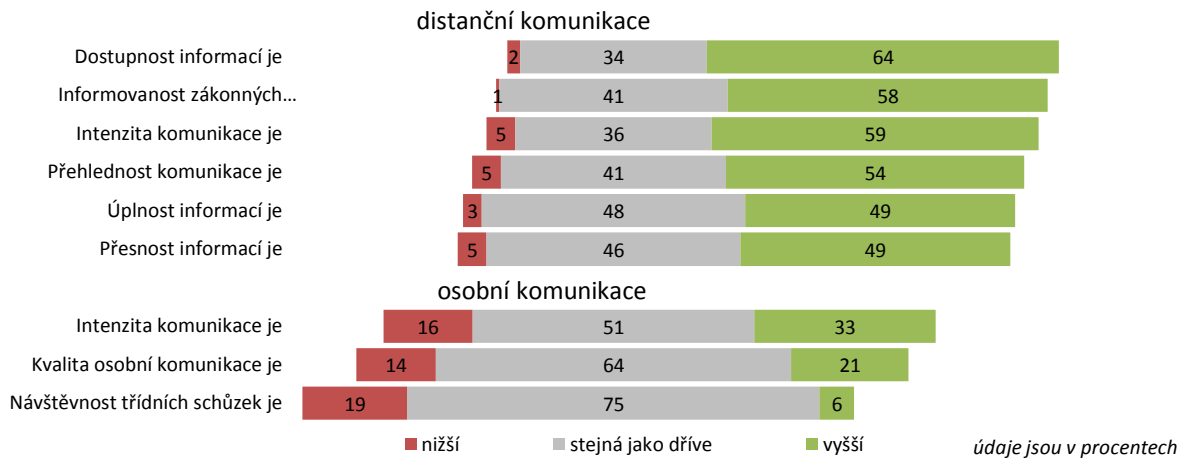
Ačkoli tedy drtivě většiny zákonných zástupců by měly být důležité informace týkající se výuky jejich dítěte poskytovány prostřednictvím EŽK, většina pedagogů se domnívá, že by používání EŽK pedagogem mělo být jeho individuální volbou. Na druhou stranu se většina pedagogů domnívá, že omlouvání absence žáků zákonnými zástupci by mělo probíhat výlučně přes EŽK.

Zavedení EŽK pak podle většiny dotázaných pedagogů přineslo do distanční komunikace se zákonnými zástupci řadu benefitů. Podle 64 % informace staly pro zákonné zástupce dostupnější a podle 58 % se zvýšila také jejich informovanost. Dále se podle většiny pedagogů zvýšila také intenzita a přehlednost komunikace. Co se týče úplnosti a přesnosti informací, pak kolem poloviny pedagogů se domnívá, že po zavedení EŽK se zvýšily, a podle přibližně stejného počtu jsou stejné jako dříve.

Co se týče osobní komunikace, pak podle většiny pedagogů zůstala intenzita i kvalita komunikace stejná. Je zde však oproti hodnocení dopadu zavedení EŽK na distanční komunikaci větší počet pedagogů, kteří se domnívají, že došlo k poklesu intenzity (16 %) a kvality (14 %) komunikace. Na druhou stranu větší počet pedagogů se naopak domnívá, že intenzita (33 %) i kvalita (21 %) se zvýšila. **Celkově lze říci, že podle pedagogů zavedení EŽK mělo spíše pozitivní dopad na distanční komunikaci, přičemž na osobní komunikaci ve velké většině případů nemělo žádný dopad případně spíše pozitivní.**

Pedagogové byli také dotázáni, zda se změnila v důsledku používání EŽK návštěvnost třídních schůzek. Podle tří čtvrtin z nich zůstala návštěvnost stejná, podle 19 % pedagogů se pak snížila. Zde se nabízí otázka, jestli po zavedení EŽK obsah třídních schůzek odpovídá potřebám zákonných zástupců, a zda není potřeba i změnit jejich náplň.

Graf 3: Změny v komunikaci se zákonnými zástupci v souvislosti s používáním EŽK

Zdroj: INESAN (2020, N=174)

Vybraná zjištění z kvantitativního šetření byla dosažena při tvorbě Metodiky pro hodnocení ICT komunikace základních škol, která bude od roku 2022 k dispozici na stránkách INESANu.

Autor: Mgr. Hana Gruntová Kolingerová, Ing. Otakar Ďurďa, Institut evaluací a sociálních analýz (INESAN, www.inesan.eu); kontakt: hana.gruntova@inesan.eu.